د افغانستان اسلامي جمهوري دولت
لوړو زده کړو وزارت
کندهار پوهنتون
ښووني او روزني پوهنځی
پښتو څانګه

په بې علمی او ناپوهی د پاچهی خوبونه نور له سره وباسئ ! !

پوهنیز سیستم په لوی کندهار کي

Ketabton.com

لارښود استاد : څېړندوی شېر شاه رشاد

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځانګړني :

موضوع: پوهنیز سیستم په لوی کندهار کي

څېړونکي: بېلابېل محصلین

لارښود استاد : څېړندوی شېر شاه رشاد

انلاین چاري: مختار احمد احسان– د لراوبر ویبپاڼي برېښنايي کتابتون

(c) ketabton.com: The Digital Library

خېړنغونډه ۱۳۹۲ل کل د غويي ۱۷
د پښتو ژبې او ادبیاتو څانګه - کندهار پوهنتون

د ښووني او روزني پوهنځي د پښتو ژبي او ادبیاتو د څانګي د دریمي ټولګۍ په دوهم سمستر کي یو مضمون د څېړني په نامه په کاریکولم کي سته. ددې مضمون په لومړي ورځو کې د څېړني اساسات توضیح او تشریح سول. د تطبیقي څېړني له پاره "پوهنیز سیسستم په لوی کندهار کي" موضوع ددې ټولګۍ دوې میاشتنی کار محصلینو ته وسپارل سو .

ددې ټولګۍ ګرده محصلین ۹۱ کسه دي، نهه، نهه کسه پر لسو ډلو ووېشل سول او دهري ډلي له پاره د څېړني د موضوع یوه، یوه برخه وویشه سوه، لس برخي په لاندي توګه وې:

۱ -په ښوونځیو او مدرسو کي روزنیز اړخ
۲ -د ټولني اغېزې پر اوسني پوهنیز سیستم باندي
۳ -د پلرونو او میندو له خوا ښوونځیو ته د اولادونو د نه لېږلو سببونه
۴ -پخواني مروج او اوسنی پوهنیز سیستم
۵ -د ښوونځي ، مدرسې او خصوصي ښوونځي توپیرونه
۶ -نوی نصاب او د ښوونکو سویه

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷ -نوي تکنالوژي په پوهنيز سيستم کي
۸ -د ښځو د تعليم دکچي د کښته والي علتونه
۹ -په لوی کندهار کي د ۱۲ فارغين، په کانکور کي شموليت او د آزمويني نتايج
۱۰ -د ښوونځيو د ځولو علل

ددي څېړني له پاره ۸۴۳ مرکي سوي دي، ۸۲۴ پوښتنليکونه راټول سوي دي، د ۱۳۰ عامو خلکو نظر غوښتل سو دئ ، ۳۷ ښوونځي، ۱۲۵ ښوونکي، ۱۸۵ زده کوونکي د څېړني منابع دي، د څېړني ميتود په لويه کچه مرکه او پوښتنليک دئ.

د څېړني اقتصادي لګښت خپله محصلينو پرغاړه اخيستی وو. د څېړني پايلي د ۱۳۹۲ کال د غويي په ۱۷ ورځ په کندهار پوهنتون کي د يوې څېړنغونډي په بڼه و ګډونوالو ته وړاندي سوې، له بده مرغه چي د پوهني وزارت او رياست کوم استازي پکښې برخه اخيستې نه وه .
د څېړني پايله ښيي چي پوهنيز بهير په لوی کندهار کي د خلکو د رضايت او قناعت وړنه دئ او د خلکو له اړتياوو سره متناسب نه دئ .
د څېړني پايلي په جزئياتو په لاندي ډول دي:

۱ -موضوع: په ښوونځيو او مدرسو کي روزنيز اړخ

ددي موضوع په اړه له يوه روزونکي اولسو ښوونکو سره په څلورو ښوونځيو کي مرکې سوي دي. په کندهار ولايت کي ۴۲۴ ښوونځي رسمي ثبت دي، خوشاوخا درې پر څلور (□(۳/۴)) ئې فعال دي، ۲۰ رسمي د ديني مدرسې دي، ۱۳ رسمي خصوصي ښوونځي دي،رسمي اسناد ښيي چي شاوخوا دوه لکه زده کوونکي په زده کړه بوخت دي. اوس دکندهار ښار د نجونو په لسو ښوونځيو او د هلکانو په شلو ښوونځيو کي روزنيز ښوونکي مقرر دي. په ښوونځيو او مدرسوکي د ښې روزني او دبداخلاقيو ، پردي کلتور او ناوړه فلمونو د ليدني دمخنيوی به پاره تبلغ کوي، خو په مدرسوکي دا روزنيز سيستم بريالی غوندي دئ چي د دوئ له تجربو څخه په ښوونځيو کي هم بايد کار واخيسته سي. خو په مدرسو کي يوه نيمګړتيا داده چي په ټولو مدرسو کي يو نصاب نسته او عصري علوم نه لوستل کېږي .

۲ -موضوع: د ټولني اغېزې پر اوسني پوهنيز سيستم باندي

ددي موضوع په څېړنه کي له ۲۰۰ کسانو سره مرکه سوې ده، لاندي پوښتني مطرح سوي دي:
الف: د پوهني په اړه ستاسي نظر او خپل اولادونه آيا ښوونځي ته لېږئ؟
۷۲ په سل کي پوهنه د ټولني په ګټه بولي او خپل اولادونه ښوونځي ته لېږي .
۲۸ په سل کي خپل اولادونه ښوونځي ته نه لېږي، چي په هغو کي بيا د ۸۳ په سل کي د نه لېږلو سبب اقتصادي موضوع ده .
ب: د اولادونو دزده کړې په اړه د ښوونځيو يا مدرسو له اداري سره وينئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۳ په سل کي، هو
۸۷ په سل کي، يا

ج: د پوهني اغېزي پرټولنه څه دي؟

دکتابونونو، مجلو، اخبارونو او نورو چاپي رسنيو ډېرېدل
د پوهي عامېدل
له دباندي نړۍ سره ډېر اړېکې

۳ -موضوع: دپلرونو او ميندو له خوا ښوونځيو ته د اولادونو د نه لېږلو سببونه

ددغي موضوع په اړه ۳۲ د نظر خاوندان، ۳۸ د ښوونځيو ښوونکي، ۱۳۰ عام وګړي او ۹۰ زده کوونکي پوښتل سوي دي .

۴۹ په سل کي ناامني لوی سبب بولي
۲۹ په سل کي اقتصادي عامل
۱۲ په سل کي د زده کړي ناسم تعبير
۲ په سل کي د ټولني دوديز شرايط

٤ -موضوع: پخوانی مروج او اوسنی پوهنيز سيستم

دا موضوع په ۱۸ ښوونځيو کي له ۲۸ ښوونکو څخه پوښتل سوې ده .

الف: د پخواني مروج سيستم ښېګڼي:

د زده کوونکو نظم او ډسپلين
په لوړو ټولګيو کي پر ټولنيزو او طبعيو علومو ونيش
د يوه او پرله پسي نصاب لرل
د ښو او تکړه ښوونکو روزل

(c) ketabton.com: The Digital Library

ب: د پخواني مروج سیستم نیمګړتیاوې:
زده کړه انفرادي وه
دزده کوونکو جرئت لږ و
د زده کړې درسي مواد محدودول او نور مرستندویه مواد نه ول
۸۰ په سل کې ښوونکی د درس محور و
ج: د اوسني پوهنیز سیستم ښېګڼې:
د ښوونکو او زده کوونکو ګډه زده کړه (لاتر اوسه په ټولو ښوونځیو کې مروجه نه ده)
د ښوونکو له خوا انځوریزه ښوونه (لاتر اوسه په ټولو ښوونځیو کې مروجه نه ده)
د ښوونکو تدریسي مفردات او پلان
په نویو کتابونو کې ښه صحافت
د: د اوسني پوهنیز سیستم نیمګړتیاوې:
لایحې راوزي، خو نه عملي کېږي.
د تدریسي نصاب ژر بدلون او له نصاب سره سم د ښوونکو نه روزل
د لومړیو ټولګیو له پاره ډېر مضامین
د زده کوونکو د خوښې څانګه (ټولنیز او طبیعي) نه ټاکل
ښوونکو ته له مسلک سره سم د مضامینو نه ورکول

۵ -موضوع : د ښوونځي، مدرسې او خصوصي ښوونځي توپیرونه

په دې موضوع کې ۳۴ ښوونکي، ۴۲ زده کوونکي او ۷ کسه اداري مسولین پوښتل سوي دي .

لومړی - د نصاب مسئله :
د رسمي لیسو او خصوصي ښوونځیو نصاب تر ډېري اندازې هماغه دولتي نصاب دئ چې د مرکزي دولت له خوا ټاکل سوی دئ. خو د تدریس او درسي میتود په باب د ښوونکو خپل سلیقوي برخورد معموله خبره ده. په دې باب د یادوني وړ خبره دا ده چې په دیني برخه کې زموږ مدرسې کوم مشخص درسي نصاب نه لري.

دوهم - د تعلیمي سویې مسئله:
د تعلیمي سویې څخه زموږ مراد دا دئ چې د کوم ښوونځي زیاتو شاګردانو لوړو زده کړو ته لاره موندلې ده، موږ له خپلې دې څېړنې څخه دا نتیجه تر لاسه کړه چې د ځینو رسمي لیسو زیاتو شاګردانو لوړو زده کړو ته لاره موندلې ده. خو د خصوصي لیسو او مدارسو شاګردان ببخې پر هیڅ حساب دي.

دریم - د چاپېریال مسئله:
له چاپېریال څخه زموږ مقصد د مکاتبو او مدارسو هغه برخې دي چې زده کوونکي د تفریح پر مهال د هوا تبدیلی له پاره ورته راوزي. په دغو ساحو کې باید د زرغونوالی پوره مراعت سوی وي. د دې په څنګ کې د سپورټي میدانونو او نورو آسانتیاوو لرل هم د ښه چاپېریال نمایندګي کوي. زموږ له څېړني څخه معلومېږي چې په

(c) ketabton.com: The Digital Library

سلو کي پنځه رسمي لېسې له دغو ښېګڼو څخه برخمني دي. شخصي مکتبونه اکثره په شخصي کورونو کي جوړ سوي دي، چي طبيعي خبره ده پورته ښېګڼې نه لري. مدرسې او د ديني زده کړو اکثره مرکزونه هم د شخصي مکاتبو په برخليک اخته دي.

شلرم–د علمي تجاربو او لابراتوارو نېستي:

په دغه اړه رسمي لېسې او شخصي مکاتب پوره توپير لري. که څه هم په ځينو لېسو کي د لابراتوار په نوم خاصي خوني موجودي دي، خو ډېره لږه استفاده ورڅخه کېږي. خو په شخصي مکاتبو کي د لابراتوار او تجربو يادول يوه افسانه ښکاري. دا په‌ښه ښيي چي د ښار له ټولو زده کوونکو څخه په سلو کي تقريباً ۱۰ فيصده زده کوونکي له لابراتورونو او علمي تجاربو څخه برخمن دي، دا چي هغوی به له دې لاري کوم مهارتونه ترلاسه کړي او زده کړي وي بېل بحث غواړي.

پنځم–د کتابتونو نه موجوديت:

په مکاتبو او مدارسو کي د لويو کتابخانو موجوديت د زده کوونکو له پاره ډېر اړين کار دئ. زده کوونکي کولای سي چي د خپلو درسي موادو پر څنګ د کتابخانې له بېلابېلو کتابونو څخه د ممدو کتابو په ډول استفاده وکړي. اوس مهال په کندهار ښار کي خورا لږ داسي لېسې سته چي کتابتونونه ولري، کومي لېسې چي کتابخانې لري، تر اوسه ئې زده کوونکي په دې نه پوهېږي چي څه ډول بايد د کتابخانو له کتابونو څخه استفاده وکړي. زموږ د څېړني پر بنسټ په مدارسو او شخصي مکاتبو کي کوم داسي کتابتون چي په يادولو وارزي وجود نه لري.

شپږم–د استادانو له پاره د ورکشاپونو جوړول:

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې څېړني نتايج ښيي چي: د مکاتبو د استادانو له پاره په بېلابېلو وختونو کي علمي او تعليمي ورکشاپونه جوړ سوي دي، خو له دغي ښېګڼي څخه د مدارسو استادان محروم دي.

اووم– د معلمينو او استادانو مسئله:

د رسمي ښوونځيو په سلو کي ۸ معلمين ليسانس دي، پاته ښوونکي د دولسم ټولګي فارغين دي. د مدارسو اکثريت ښوونکي د دوولسم زده کړي لري، ډېر لږ ئي په ديني او مذهبي پوهنو کي لاسرسی لري. په داسي حال کي چي د مدارسو استادان بايد سل په سلو کي له ديني او مذهبي اموراتو څخه آګاه وي .

عيني مشاهدات:

په ځينو رسمي مکاتبو کي په مشخص ډول ښځينه ښوونځيو کي داسي معلمين درس ورکوي چي پښتو ئې دوهمه ژبه ده او يا بالکل په پوهېږي نه. کله چي زده کوونکی د يو څه په اړه پوښتنه وکړي معلم صاحب وايي چي زه په پښتو نه پوهېږم.

په ځينو ښځينه مکاتبو کي په لوی لاس زموږ سيميز رواجونه او بازی له منځه وړل کېږي او پر ځای ئې د نورو هيوادونو کلتوري او فرهنګي مناسباتو ته ځای ورکول کېږي. په دې ښوونځيو کي د پردي کلتور مخنيوی خو پرېږده د بل د کلتور او ژبي له پاره کار کېږي.

۶ -موضوع: نوی نصاب او د ښوونکو سويه

دا موضوع په ۱۲ ليسو کي له ۳۰ ښوونکو او ۴۵ زده کوونکو سره څېړل سوې ده

پخواني ښوونکي په خپلو مضامينو کي ډېر تکړه دي.

له ۱۲ څخه فارغ مقرر سوي ښوونکي پوره تجربه او پوهه نه لري .

ليسانس ښوونکي لږ دي .

د نوي نصاب په اړه ورکشاپونه او ټريننګونه لږ دي.

د نوي نصاب په درسي کتابونو کي ډېري تيروتني سته، چي کله کله نوي ښوونکي هم نه په پوهېږي او په هغسي تيروتلي بڼه ئې ورښيي .

د تدريسي نصاب ژر بدلون يوه لويه فاجعه ده

۷ -موضوع: نوي تکنالوژي په پوهنيز سيستم کي

ددې موضوع په اړه ۵۵۰ مرکې سوي او ۸۰۰ پوښتنليکونه ويشل سوي دي، له دې ټولو څخه ۷۰ په سل کي د ښوونځيو او پوهنتونو زده کوونکي، ۱۵ په سل کي ښوونکي، ۲ په سل کي حکومتي کارکوونکي، ۹ په سل کي د نېټ کيفې د انټرنېټ کاروونکي دي. د پوښتنليکو او مرکو پايله ښيي، چي په نوي تکنالوژي کي موبايل تر ټولو ډېر کاريږي، ترهغه وروسته کمپيوټر، انټرنېټ، تلويزيون او پروجيکټور دي .

د موبايل کارونه:

۷۰ په سل کي د خبرو له پاره

۱۵ په سل کي د فلمونو او ګيمونو له پاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۵ په سل کي د خبرونو او درسونو له پاره
د کمپيوټر کارَوَنه:
۷۵ په سل کي کمپيوټر ئې زده دئ
په هغو کي ۳۵ په سل کي خپل کمپيوټر لري
په هغو کي ۳۰ په سل کي خپل کمپيوټر نه لري، خو نېټ کيفي ته لاسرسی لري
په هغو کي ۳۵ په سل کي نه خپل کمپيوټر لري او نه هم نېټ کيفي ته لاسرسی.
د انټرنېټ کارَوَنه:
۲۵ په سل کي کسانو نېټ زده دئ
په هغو کي ۱۸ په سل کي د ښوونځيو ښوونکي، د لوړو ټولګيو زده کوونکي او محصلين دي .
په هغو کي ۷ په سل کي دولتي کارکوونکي او شخصي کسان دي .
په هغو کي ۳۰ په سل کي خپل يا دولتی نېټ کاروي .
په هغو کي ۷۰ په سل کي نېټ کيفي ته ځي .
د تلويزيون او پروجيکټور کارَوَنه:
۱۰ په سل کي ښوونځي ئې لري
۹۰ په سل کي ښوونخي ئې نه پېژني .

۸ -موضوع: د ښځود تعليم د کچي د کښته والي علتونه

ددې موضوع په اړه په پينځو ليسو او يو منځني ښوونځي کي له ۲۰ ښوونکو او ۱۵ زده کوونکو سره مرکې سوې دي. ددې مرکو پايله لاندي علتونه رانبيي:
د ليک او لوست کښته کچه
د پوهني په ګټو نه پوهېدل
د رسنيو له لاري د عامه پوهاوي نستون
په کښته ټولګيو کي د هلکانو او نجونو ګډي زده کړي
د نجونو دزده کړي له پاره د ښو شرايطو نه موجوديت
په کوڅه او بازار کي د نجونو ځورونه
د ښځينه ښوونکو نه بسنه (عدم کفايت)

۹ -موضوع: په لوی کندهار کي د ۱۲ فارغين، په کانکور کي شموليت او د هغو برياليتوب

دا موضوع د رسمي شمېرو په راټولولو او د لوی کندهار او د هېواد له نورو سيمو سره د هغو د پرتلني پر ميتود ولاړه څېړنه ده.
رسمي شمېري ښيي، چي په ۱۳۹۱ ل کال کي (۲۳۵۰۰۰) کسه له ۱۲ څخه فارغ دي، په هغو کي (۱۹۷۰۰۰) فارغينو په کانکور آزموينه کي نوم ليکنه کړې ده او يوازي (۱۷۲۰۰۰) کسو په دې آزموينه کي ګډون کړئ دئ، چي په هغو کي (۴۹۰۰۰) ځوانان بريالي سوي دي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لوی کندهار د ګڼ مېشتو څلورو ولايتونو (کندهار، هلمند، زابل او روزګان) د ۱۲ فارغين په ۱۳۹۱ل کال کي يوازي (۴۳۲۰) کسه دي، چي د ټول هيواد ۲ په سل کي هم نه جوړوي او که له ځينو پخوانيو نوم ورکو او لسواليو سره چي اوس په مصلحتي سياست کي و ولايت ته لوړ سوي دي، پرتله سي، ددې پښتني څلورو ولايتو ټول فارغين د هغې نوم ورکي اولسوالۍ په سر نه دي. د پخوانۍ اولسوالۍ او اوسني ولايت دايکنډي د ۱۲ فارغين په ۱۳۹۱ل کال کي (۵۴۷۵) کسه دي او د غزني د خواجه عمر د هزاره ورونو د اولسوالي فارغين هم په يوازي سر نژدې پينځه زرو ته رسېږي .

که د هيواد راتلونکي ته نظر واچوو، بالغ او عاقل انسانان خو پرېږده، حتی يو کوچينی هم په دې پوهېږي چي د هېواد ګرده چاري په هغه چا پوري اړه لري، کوم چي تعليم او تحصيل ئې کړی وي. په بې علمۍ او ناپوهۍ د پاچهۍ خوبونه نور له سره وباسئ !

په دې لړ کي يوه بله ملي او حياتي مسئله چي د تودو سيمو (ګرم سېرو) ولايتونه ورسره مخامخ دي، هغه د ۱۲ د فراغت مهال، د کانکور د آزموينې ورکړه، او بېرته که د تودو سيمو پوهنتون ته دا فارغ ځوان برياليی سو، دَی د خپل ژوند د ډېر ګران او مهم پړاو پينځلس مياشتي له لاسه ورکوي، په داسي حال کي چي د سړو سيمو ځوان فارغ

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ليندۍ ميشات کي فارغ کېږي، په مرغومي کي د کانکور آزموينه ورکوي او په کب يا وري کي پوهنتون پيلوی. د ژوند يوازي درې مياشتي ئې انتظار ويوست .

که دوخت په اهميت پوه خلک و اوسو او څه ارزښت راته ولري زموږ ددې کال (۱۳۹۱) فارغين د کندهار (۲۰۱۹کسه) او د لوی کندهار د ابيا (۴۳۲۰کسه) دي او هريوه ئې د ژوند ۱۵ مياشتي له لاسه ورکړي دي .
که موږ د تودو سيمو ولايات (له فراه څخه نيولي تر ننګرهاره پوري) يو لړ څه په خپله ګټه او تاوان، خير او شر پوه و اوسو، موږ يوازي په کندهار کي د خپل ځوان قشر د يوې دورې (۲۰۱۹x۱۵=۳۰۲۸۵ (د برش زره دوه سوه پينځه اتيا مياشتي چي (۲۵۲۳) کاله کېږي، لولپه کړل او د يوې خاشي غوندي باک موهم نه په کېږي .

د کانکور ځنډېده نه يوازي د ځوانانو د وخت ضايع ده، بلکي د بر ځوانان له لوړو زده کړو څخه زړه توري کوي.

که تاسي ددې پيړۍ (سدۍ) د ټولو فارغينو محاسبه وکړئ، چي موږ څونه ضايعات ورکړي دي، خدای مه که، ګرده به ليوني سوو .
خوشال خان خورا ښه ويلي دي:

چي ئې علم و فضل نه وي، چي پر تخت د بادشاه کښيني
يا يو ايږدئ، يا ليوه دئ يا ئې ګاو و خر شماره

۱۰ -موضوع: د ښوونځيو د سوځولو علل

ددې اهمي موضوع له پاره له سلو قومي مشرانو، عامو خلګو، ښوونکو او د پوهني له اړوند مسولينو سره مرکي سوي او پوښتنليکونه ورکړه سوي دي. ددې پرځنګ د کندهار راډيو تلويزيون له آرشيف او ويبسايټونو څخه پخواني مواد او اسناد هم راټول سوي دي .
څېړنه او اسناد ښيي چي له هراته تر چتراله پوري خپلي لمني ته خپله بلا اخيستي يوو. ددې څېړني پايله د ښوونځيو په سوځولو کي دا لاندي سلني راښيي:
۱۳ په سل کي: - وسله وال طالبان
۳۲ په سل کي: - سياسي ډلي او تنظيمونه
۵۱ په سل کي: - دباندی سياست زموږ په خپل لاس
د لسو سره موضوعاتو څېړنه ښيي چي:
که موږ خپله ددې سيمي اولس او خلګ د پيل په غوږ کي بېده و اوسو، نور به موهم خوب درونډ او ژوند به مو تر وړۍ سپک وي .

کندهار پوهنتون
څېړندوی شېرشاه رشاد
د ۱۳۹۲ل کل د غويي ۲۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لراوبر بريښنايي کتابتون

قدرمنو لوستونکو !

تاسو کولاۍ سئ د لراوبر ويبپاڼي په بريښنايي کتابتون کي زيات شمېر ارزښتناک او په زړه پوري آثار په خپل تفريحي وخت کي مطالعه کړئ .

د لراوبر انلاين کتابتون ستاسو لپاره د لاندينيو موضوعګانو اړوند آثار پر ليکه کوي :

- **اسلام او مذهب**
- **ساينس او تخنيک**
- **سپورټ او روغتيا**
- **تاريخ او سياست**
- **هنر او ادبيات**
- **دماشومانو لپاره**
- **بيلابيل آثار**

www.Larawbar.net/library

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library